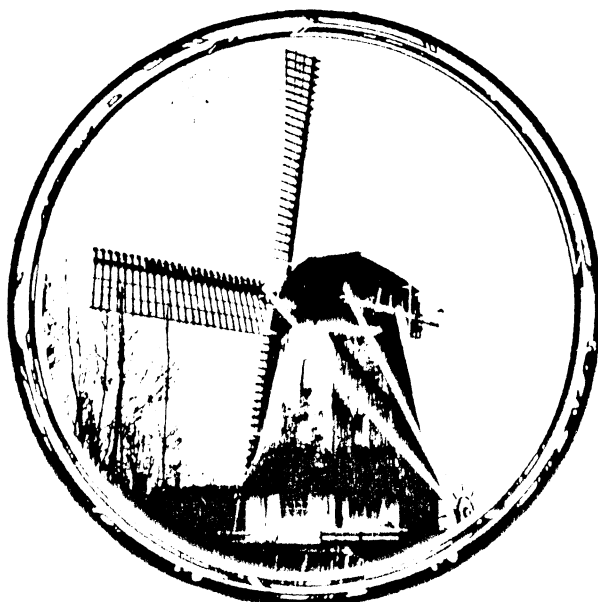

De Hersteller

ZUIDWESTHOEK
REEKS

5

e
-

STRIJD IN DE VEENPOLDER
Fragmenten uit de molengeschiedenis van
de St. Johannesgaster Veenpolder

door G. D. Wijnja

molenaarsrapport

1.10.1985 — 30.9.1986

door
Gerben D. Wijnja

De Hersteller
molenaarsrapport
1-10-1983 — 30-9-1984

Samenstelling en
lay-out:
Gerben D. Wijnja

Bij de voorpagina:
De vlag in top op Koningin-
nedag 1986.

In dit nummer:

- pag. 2 : Inleiding
 „ 3 : Draaidagen en -uren
 „ 4 : Draaiurenoverzicht van
 de Friese molens in 1985
 „ 5 : 1981-1986 in grafiek
 „ 6 : Bijzonderheden
 „ 7 : Onderhoud
 „ 8 : Het weer in vogelvlucht
 „ 9 : Sfeerimpressies
 „ 10 : vervolg
 „ 11 : Tot besluit

Inleiding

Na vijf jaar in de molen te hebben gewoond en ermee op vrije dagen te hebben gewerkt, verschijnt nu dan het vijfde molenaarsrapport. Elk jaar heeft tot nu toe hoogtepunten gekend. De geboorte van onze dochter Marije was dit jaar uiteraard de meest gedenkwaardige gebeurtenis. Ter gelegenheid van dit heuglijke feit stonden de weken gedurende de kraamperiode in de vreugd.

De gezinsuitbreiding betekent voor ons wel dat we alle inventiviteit aan de dag moeten leggen om de woonruimte in de molen optimaal te benutten.

Jammer is het dat er tot op de dag van vandaag onzekerheid is over plaatsing van de molen op de monumentenlijst.

Gerben D. Wijnja

DRAAIDAGEN		1985												1986													
		oktober	november	december	januari	februari	maart	april	mei	juni	juli	augustus	september	TOTAAL	oktober	november	december	januari	februari	maart	april	mei	juni	juli	augustus	september	TOTAAL
zondag													-														
maandag			1					1	1	2		1	6														
dinsdag			2				1			1	1		5														
woensdag	1		1			2	2	4	1	1	2		14														
donderdag	1								1	2	2		6														
vrijdag						1	1			3	2		7														
zaterdag	2	1	2	2		3	1	5	3	3	1	1	24														
TOTAAL	4	1	6	2	-	5	5	11	6	12	8	2	62														
Tervergelijking ¹⁾	3	4	2	4	4	4	6	7	7	12	7	4	64														

G.D.W.

DRAAI-UREN TABEL ²⁾	1985												1986													
	oktober	november	december	januari	februari	maart	april	mei	juni	juli	augustus	september	TOTAAL	oktober	november	december	januari	februari	maart	april	mei	juni	juli	augustus	september	TOTAAL
zondag													-													-
maandag		6					7	1	11		4		29													29
dinsdag		9			3				3	7			22													22
woensdag	4	3			6	11	12	1	7	11			55													55
donderdag	5								8	11			24													24
vrijdag					7	6	10	18	10				57													57
zaterdag	9	6	10	7	19	7	33	24	15	8	8		146													146
TOTAAL	18	6	28	7	-	25	28	58	36	62	47	12	327													327
Tot vergelijking ¹⁾	15	8	6	9	16	18	29	33	31	62	32	16	272													272

G.D.W.

¹⁾ Gekozen is voor het gemiddelde (afgerond op hele uren) over de eerste vier verslag jaren.

²⁾ De getallen zijn afgerond op hele uren.

Draaiurenoverzicht van de Friese molens over het jaar 1985

Draaiuren poldermolens 1985		Staat II		
Molen nummer en naam	draaiuren			
	belast	onbelast	totaal	
7 Hantumermolen	15	30	45	
8 Miedenmolen Holwerd	4	18	22	
9 De Gans Ezumazijl	-	120	120	
11 Kleilânsmole	-	8	8	
12 Grote molen Marrum	21	14	35	
13 de Phenix Marrum	46	46	92	
14 de Non Ferwerd	32	-	32	
15 Hogebeinturmolen	-	50	50	
17 de Volharding	89	-	89	
18 Geestmermeermolen Dokkum	2	-	2	
22 de Victor Wanswerd	20	-	20	
25 Westermolen Kollumerpomp	-	15	15	
29 Gen. Kloosterpoldermolen	4	-	4	
30 Toermaland Kollum	76	4	80	
33 de Olifant Birdaard	-	20	20	
38 de Hoop Roodkerk	49	35	84	
39 Grote molen Broeksterwoude	-	10	10	
40 Broekmolen Broeksterwoude	-	5	5	
43 Tjasker Veenwouden	168	-	168	
46 de Mûnts Buitenpost	-	2	2	
54 Tjasker Augustinusga	15	-	15	
60 Ypey mûne	128	-	128	
71 Huinermolen	368	6	374	
72 de Eendracht Kimswerd	22	14	36	
73 Meerswal Lollum	194	107	301	
85 Hiemert	22	43	65	
86 Himmôle Sneek	11	21	32	
90 de Klaver Bolsward	80	8	88	
96 Lonjé Bolsward	246	-	246	
97 Oegeklooster Hartwerd	59	-	59	
100 Baburen Tjerkwerd	293	8	301	
101 Akkrum	-	6	6	
103 Deelsmolen Vegelinsoord	28	-	28	
109 de Snip Workum	10	-	10	
110 Tjasker Heidenschap	10	-	10	
111 Sweachermôle Langweer	-	112	112	
112 Groenemolen Joure	-	3	3	
117 Skarmôle Scharsterbrug	-	42	42	
119 Tjongermolen	41	6	47	
130 Tjasker Bonne Brekken	54	-	54	
131 de Hersteller St. Johannesga	-	335	335	
Totalen	2.107	1.088	3.195	

aantal molens: 41 Gemiddeld per molen 3.195 : 41 = 78 uur

Draaiuren industriemolens 1985		Staat I		
Molen nummer en naam	draaiuren			
	belast	onbelast	totaal	
1 Formerum, Terschelling	10	150	160	
2 de Phenix, Ameland	-	-	-	niet ontvangen
3 de Hond, Paesens	66	-	66	
4 de Hoop, Holwerd	-	65	65	
5 Ropta, Metslawier	-	40	40	
6 de Eendracht, Anjum	202	30	232	
19 Zeldenrust, Dokkum	195	23	218	
20 de Hoop, Dokkum	50	87	137	
23 de Zwaluw, Birdaard	-	-	-	in restauratie
26 de Hoop, Stiens	801	6	807	
27 Vrouwbuurtstermolen	-	-	-	niet ontvangen
31 Munnikzijl	21	16	37	
41 Windlust, Burum	54	64	118	
42 de Korenaar, Sexbierum	-	-	-	niet in gebruik
83 de Onderneming, Witmarsum	151	8	159	
102 de Rat, IJlst	124	1	125	
107 de Wijert, Makkinga	100	14	114	
113 Penninga's molen, Joure	118	92	210	
114 Welgelegen, Heerenveen	120	-	120	
115 het Lam, Woudsend	-	-	-	niet ontvangen
116 de Jager, Woudsend	108	32	140	
120 de Korenmolen, Sloten	-	-	-	niet ontvangen
121 Windlust, Wolvega	84	226	310	
125 Windlust, Noordwolde	25	159	184	
Totalen	2.229	1.013	3.242	

18 draaiende molens. Dit is per molen 3.242 : 18 = 180 uren.
 Bovengenoemde molens zijn alle korenmolens op de no. 102 en 116 na;
 dit zijn zaagmolens.

Stichting "De Fryske Mole" vroeg voor het vormen van een algemeen beeld van het molenbestand in Friesland over 1985 weer de nodige gegevens betreffende de draaiuren, onderhouds-
 werk, enz.

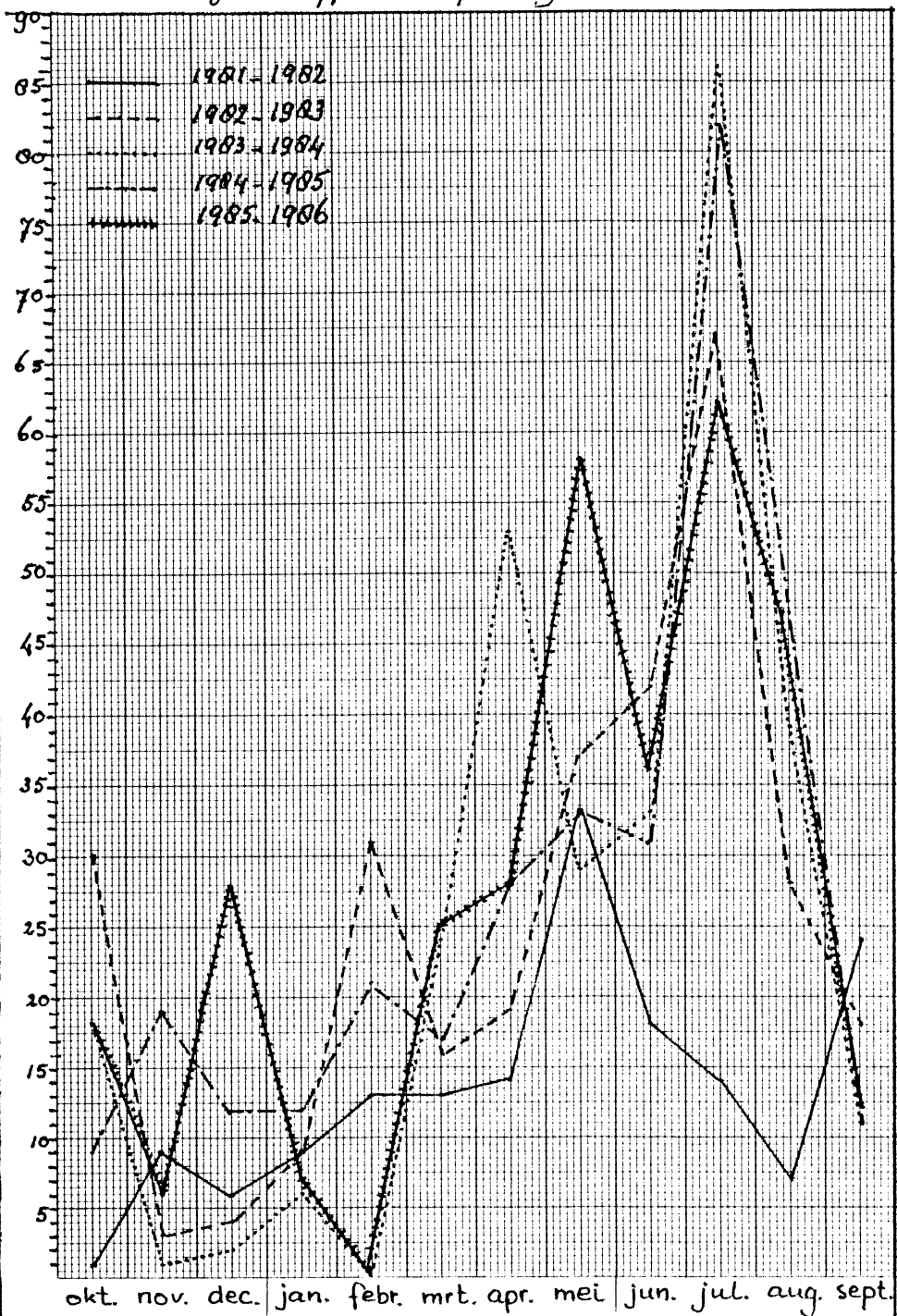
Daarvan werd verslag uitgebracht in "de uitskoat", 11^e jrg. nr. 42, juni 1986.

Om te zien welke plaats "De Hersteller" provinciaal inneemt, is het draai-urenzicht hierbij afgedrukt.

Over het kalenderjaar 1985 kwamen we op 335 uren, wat goed was voor een derde plaats. En dan te bedenken dat de hoger geëindigde molens door beroepsmolenaars worden bediend!

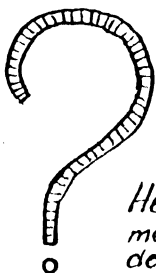
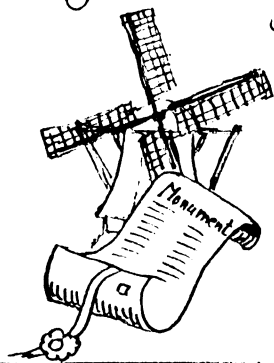
DRAAIUREN 1981 - 1986 IN GRAFIEK

Na 5 jaar heeft "De Hersteller" 1406 uur en 25 minuten gedraaid. Hieronder het volledige overzicht vanaf de officiële opening in 1981.

bĳzonderheden

- 27 december 1985 : Bezoek gehad van de heer Kuiper die als juridisch medewerker de molen kwam bekijken n.a.v. het Kroonberoep dat de gemeente Skarsterlân heeft aangespannen tegen het afwijzend besluit van de minister om "De Hersteller" als monument te erkennen.
- 23 januari 1986 : Het boekje "Us Fryske Mûnen", dat door mij is samengesteld en waarin uiteraard ook aandacht voor "De Hersteller", kwam uit.
- 24 februari 1986 : De molen in de vreugdestand gezet; 3 nachts om 00.10 uur werd onze dochter Marije in de molen geboren. Gedurende de kraamperiode bleef het gevlucht in de vreugd staan.
- 30 april 1986 : Gevlagd i.v.m. Koninginnedag en 6 uur gedraaid.
- 4 mei 1986 : Vlag halfstok i.v.m. dodenherdenking.
- 5 mei 1986 : Gevlagd i.v.m. bevrijdingsdag en 6.45 uur gedraaid.
- 10 mei 1986 : Nationale Molendag. 9.10 uur gedraaid.
- 18 juni 1986 : Molenstand in de feesttent gehad.
- 5 juli 1986 : Molenzaterdag. 1 uur gedraaid.
- 10+12 juli 1986 : Zo'n 40 heteluchtballonnen kwamen vanuit Joure recht over de molen varen; een fascinerend gezicht!
- 8 augustus '86 : Kortebaandraaverij bij de molen op de Molenstelle.

4 juni: gevlagd i.v.m. trouwerij van de bureu.

Het eerste lustrum werd ook gekenmerkt door onzekerheid: zal de molen door het rijk als monument worden erkend?

ONDERHOUD

- November '85 : Plafond van tweede zolder en overloop gewit.
- Januari '86 : Bliksemcontrole uitgevoerd door Hankel.
- April : Schenen in de kruimonnik verlengd.
Grote smeerbeurt en kap schoon gemaakt.
- Mei : Onder eind staart in grondverf gezet en overgeschilderd. Schuurdeuren + kozijnen in groene carbolineum en witte verf. Wiggen bovenwiel aangetikt.
- Juni : Schuur opgeruimd. Scheuren in stoepen ingevoegd.
- Juli : Trap naar molen geëgaliseerd. Afschermstekken geïnspecteerd en zo nodig hersteld. Kabel bliksemaf-leider bij scheur opnieuw ingetaped. Bovenwiel afgesteld, opgewigd, enkele wiggen vervangen en wouters weer aangebracht. Smeerbeurt. Gat onder lange spruit gedicht (doorgang voor vogels!). Watergang gewit (regelmatig vochtdoorslag).
- Augustus : Los geraakte waal in voorzoom opnieuw bevestigd.
- September : Dakgoten gereinigd. Stek rondom de molen in de tuinbeits gezet. Dit laatste kwam in dit verslagjaar niet af.
- Tuinwerk : Diverse struiken en vaste planten geplant, gestekt en/of verplant, onkruid gewied en gemaaid.

Voordat herfst- en winterstormen het weer in hun macht krijgen, zullen de volgende klussen nog worden uitgevoerd:

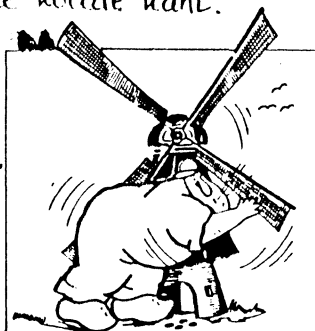
1. Het in de beits zetten van het stek dient te worden afgemaakt.
2. De zeilen, die er nu 5 jaar voor hebben gezeten, dienen te worden hersteld en zullen dus worden afgenomen.
3. Reserve-molenaar P. Oosterhof zal de spin weer draaibaar maken.
4. Beurt c.v. en voorzetramen.

HET WEER IN VOGELVLUCHT

Hieronder tracht ik de weersomstandigheden, waaraan de molen het afgelopen jaar heeft blootgestaan, kort samenvattend weer te geven.

- Oktober. De 3^e zorgde voor een thermisch hoogtepunt ($\pm 25^\circ$); een krachtig hogedrukgebied beheerste het weer grotendeels. Het eind gaf koud, maar rustig herfstweer.
- November. De eerste helft was nat; de tweede helft gaf winters weer met in de laatste vijf dagen veel sneeuw.
- December. De laatste maand verliep tamelijk zacht en nat. Voor sfeerimpressies verwijs ik naar het volgende hoofdstuk.
- Januari was natter dan normaal; depressies met storm en regen voerden de toon aan.
- Februari daarentegen leverde een record-droge maand op, strenge vorst en een elfsteekentocht. Weinig gedraaid vanwege:
  - ongunstig gezinde wind
  - schaatsen
  - geboorte van onze dochter

- Maart. Tot ongeveer de 20ste was het droog en rustig, daarna nat en onstuimig.
- April. Na een aarzelend begin werd het mooi weer wat resulteerde in droog weer met temperaturen die iets boven normaal waren.
- Mei. Voor het eerst sinds we in de molen wonen, was het niet te nat, maar zelfs droger dan normaal.
- Juni gaf mooi zomerweer.
- Juli ook; het was iets droger dan normaal en het was eveneens vrij arm aan onweer.
- Augustus was eerst droog, maar in de tweede helft werd het nog aardig nat als gevolg van de restanten van de cycloon Charley.
- September was niet alleen te droog, maar de temperatuur lag over het geheel gezien ook aan de te koude kant.

SFEERIMPRESSIONS

Logboekfragmenten uit de decembermaand.

14 december ; 6 uur gedraaid op een matige ZW.wind bij een temperatuur van 8°C :

"De klok hie noch gjin goere slein doe't ik al ierein sette mei it kroadrjen fan de kop nei it sudwesten ta. Mar leafst seis wiken lang hienen de roeden yn 'e rêst stien. It waard dus wol tiid! Ungaadlik waar en oare omballingen wienen dêrfan de oarsaak. In dampige dire makke de wrâld om us hinne lyts, mar der stie al in wyntsjie dy't de wjukken aardich yn beweging brocht. De middeis kaam de sinne der suver in bytsje troch. Doe op dizze sneon noch wat tinwurk dien.

18 december ; 2½ uur gedraaid op een matige ZW.wind bij een temperatuur van 9°C :

"De wiken draaie samar yn 'e loft, dat is fjn!" Met dere enthousiaote mededeling wacht Jelmer me in de deuropening op, wanneer ik om

13.20 uur de vang heb gelicht. Gisteravond heeft Jefke de kerstboom versierd, terwijl op de buitendeur een krans van dennegroen met witte sterren hangt. In deze donkere dagen voor kerst branden de lichtjes in de kerstboom de hele dag. Buiten is het triest: lichte nevel en motregen bieden een troosteloos aanzien. Wellicht dat de draaiende molen ende buitenlampjes bij de buren dat sombere beeld iets kunnen veraangenamen. Tegen de avond kregen we een oranjeboek thuis bezorgd. Alexander molenstichting De Hersteller."

Ook op deze plaats daarvoor nog onze hartelijke dank. We hebben ervan gesmuld.

Maandag 23 december ; bijna 6 uur gedraaid op een matige ZZW.wind bij een temperatuur van 7°C :

"De moarns eefkes om boadskip west ; dêrom de môle doe stil setten. De middeis vld. Berg op besite hân om te praten oer skenen foar de momik. It wie suver al

tsjuster doet ik de mole op'e
fang lei. Boppe yn'e kop wie
it rûnjen fan'e wyn en it
ientoanich tikjen fan it flog-
getou tsjin'e mēst. Troch it
achterkovelens út seach ik
del op'e ljochten en lampkes
oan'e Hegedyk oan it Fean
ta. Yn in stiert skoden de
autolampen by de hurenrige
lâns. In fûgel fleach skru-
ten fuort en pas doet ik my
wer nei ûnderen joech,
hearde ik oan it klapper-
jen fan wjukken dat er
syn skûlplakje yn'e lytje
fan de kruining wer opwocht
hie."

Dinsdag 31 december ; ± 3½ uur
gedraaid opeen krachtige Z.O-
wind bij een temperatuur van -1°C:

"Gleontread rûsde de sinne
stadich boppe it wytberipe
strewellequod fan de petgat-
ten dy't oan'e oare kant fan'e
dyk lizze yn it Skar. De wyn
waaide syn kâlde amme út
de sideasthoeke. Der moast
kroade wurde, mar alles siet
muorrefest ferren. Dan
mar boppe de wyn draaie,

mar bêst woe dat net. Ut en
troch gong it better as de
wyn wer wat omheech gong.
De middeis nei it Fean om
oaljekoeken. It wie dêr net
sa wyt as hjir. In tin laach
je snie jout de âldjiersdei
in sfearfol oansjen. Doet ik
wer by de mole wie, knalden
yn'e fierte de karbidbussen.
In dōf gedraan rommele oer
de fjildten. De hurde wyn sa-
ke wat of, mar it bleau in kâl-
de dei. Yn't Fean hienen kloften
minskten yn'e fjild foar de
oaljekoekekream stien te
klommerjen. Jksoels hie de
liste appelbollen bemachtige.
Yn'e mole wie it noflik waarm.
De rûtsjes wienen bestien en dêrbû-
ten wie de kâlde winterwyn dy't be-
socht troch hieren yn'e mole te kom-
men. It is gewoellich yn'e mole: hjer-
sen barme, de ljochtsjes yn'e kryst-
beam striek harren skynsel troch
it ingelenhier en by in achtkantsyl
en legeringsbalke lâns hingje de
kryst- en nijpierskaarten yn in
lange slinger. Froulje fûn dy sfear
trektas op foto's yn kryst- en
nijpiernumers fan hibelles en sa."

TOT BESLUIT

Hiernaast een opname van de molenstand die we dit jaar deelden met de plaatselijke vrouwenvereniging.

De totale opbrengst op die 18^e juni was f47,-. Slechts enkele foto's en boekjes alsmede de laatste ets werden aan de man/vrouw gebracht.

Bij het schrijven van dit molenaarsrapport is er al weer een nieuw verslagjaar aangebroken, terwijl het einde van het kalenderjaar nog op zich laat wachten.

Op deze plaats maak ik van de gelegenheid gebruik het bestuur alvast een goede en gezonde decembermaand toe te wensen, en voor wat daarop volgt 'folle lok en seine'.

Verder hoop ik ook voor de komende jaren op voortzetting van de plezierige samenwerking.

Gerben D. Wijnga

